

ANONİM ŞİRKETLERDE AZINLIĞIN HAKLI NEDENLERLE ŞİRKETİN FESHİNİ İSTEME HAKKI ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Arş.Gör.M.Fahrettin ÖNDER*

Özet

Anonim şirketlerde çoğunluk azınlık ilişkisi şirket işleyişinde önemli bir vakıadır. Azınlık daima gözetilen bir konumda yer alır. Öncelikle kanun koyucu birtakım koruyucu haklar vererek şirket işleyişinde istikrar sağlamaya çalışmıştır

Azınlığın anonim şirketi, haklı nedenlerin varlığı halinde feshettirebilmesi hakkı olan incelememizde:

İlk olarak haklı neden kavramı ve hukuki niteliği üzerinde durulacaktır. Çünkü azınlığın böyle bir hakkı olabileceksen önce bunun ne olduğunu ve temelini bilmek gerekecektir. Bu temel nerede yer alırsa alsın aynı amaçtaki görüntüye bürünecektir.

İkinci olarak, haklı nedenler anonim şirketler dışında diğer şirket tiplerinde nasıl yer almış ve nasıl sonuca bağlanmış, bunlar incelenecektir.

Üçüncü olarakta asıl konu, anonim şirketlerde incelenmiştir. Kanuni olarak bu şirketlerde haklı nedenle fesih bir azınlık hakkı olarak düzenlenmediğinden doktrin ve uygulamanın düşüncelerine yer verilmiştir.

1. Fesih Sebebi Olarak Haklı Neden Kavramı ve Niteliği

1.1. Genel Olarak

Karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla kurulan sözleşmelerin tarafları, kendileri için önemli bir unsur olan edimi, sözleşme kurulmadan ve kurulduktan sonraki durum ve şartları dikkate alarak

* Süleyman Demirel Üniversite İ.İ.B.F. İşletme Bölümü Ticaret Hukuku ABD Öğretim Elemanı.

düzenlerler. Bu sözleşme sürekli bir sözleşme ise edim dengesi daha da önem arzeden bir olgu olur. Bu denge taraflardan biri için, hukuki ilişkiyi devam ettirmeyi çekilmez hale koyan ve ağır sonuçlara varan olgular yüzünden bozulduğu takdirde durum ne olacaktır sorusunu, şahıslar için var olan hukuk düzeni sormuş ve cevabını da vererek bir sonuca bağlamıştır. Bu sonuç da sözleşmeyi ilgili taraf için fesih yetkisidir¹.

Edim dengesini bozan, sözleşmeyi çekilmez hale getiren bu olgular çeşitli kanunlarımızın ilgili yerlerinde yer almıştır².

1.2. Haklı Neden Kavramı

Mevzuatımızda ve doktrinde haklı neden kavramı üzerinde terim birliği yoktur. Ama aynı amaçlı olarak; "muhik sebep", "haklı sebep", önemli sebep" veya "haklı neden" terimleri kullanılmaktadır³.

Bizde kanunlarımızda çoğunlukla haklı sebep kullanıldığından bu manada "haklı neden" terimini tercih ediyoruz⁴.

Doktrinde de ağırlıklı olarak "haklı sebep" kullanılmaktadır. Gerçekten de incelendiğinde Çamoğlu, Tekil, Moroğlu, İmregün⁵ eserlerinde "haklı sebebi", Arslanlı ve Hirşh⁶ aynı anlamda "muhik sebebi"

¹ SELİÇİ Ö., **Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi**, İstanbul, 1977, s. 186-225; OĞUZMAN, K.-ÖZ, T., **Borçlar Hukuku, Genel Hükümler**, İstanbul, 1995, s. 428-429.

² Bkz. TMK. m.4, 26, 58/II, 65/II, 84, 246/III, 258, 330/V, 364, 365, 377/III; TBK. m.264, 286, 344, 352, 517, 529, 535/VII; Koop. K. m.11; TTK. m.80, 133, 161, 185, 187, 197, 199, 213, 214, 215, 221, 249, 549/IV, 551/II, 1012, 1144, 1382, 1383.

³ ÇAMOĞLU E., **Kollektif Ortaklıklarda Haklı Sebep Kavramı ve Ortağın Haklı Sebeplerle Çıkarılması**, İstanbul, 3. Baskı, 1976, s. 21.

⁴ Hak ve adalet sözcüğünü daha iyi çağrıştıran bu terimi Sümer de kullanmaktadır. SÜMER A., **Anonim Ortaklıklarda Azınlık Haklarının Korunması ve Anonim Ortaklığın Haklı Nedenlerle Feshi**, İstanbul, 1991, s. 55.

⁵ ÇAMOĞLU, s. 23; TEKİL F., **Anonim Şirketler Hukuku**, İstanbul, 1993, s. 363 (Sayın Tekil bu konudaki geniş açıklamayı Şirketler Hukuku, C.II, İstanbul, 1978, s.703'te yaptığından bundan sonraki atıflarda Tekil, Şirketler II diyerek 1978 tarihli kitabımı kullanacağız); MOROĞLU E., **Anonim Ortaklıklarda Azınlık Pay Sahiplerinin Korunması ve Haklı Nedenlerle Fesih**, Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası, İstanbul, 1978, s. 463; İMREGÜN O., **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipleri Arasında Genel Kurul Kararlarından Doğan Menfaat İhlalleri ve Bunların Telif Çareleri (Menfaat İhlalleri)**, İstanbul, 1962, s. 79.

⁶ ARSLANLI H., **Anonim Şirketler**, C.IV-V, İstanbul, 1961, s. 166; HİRŞH E., **Ticaret Hukuku Dersleri**, 2.Bası, İstanbul, 1946, s. 238.

kullanmaktadır. Domaniç⁷ ise hem haklı sebep hem de muhik sebep terimini kullanmaktadır. Bunu karşın, Tekinalp ve Ansay⁸ "önemli sebep" terimini tercih etmişlerdir.

Haklı neden, hukuki ilişkide fesih sonucunu doğurduğuna göre, tanımlamak icap ettiğinde Çamoğlu'nun⁹ da belirttiği gibi şöyle denilebilir: "Sürekli olan hukuki münasebetin devamını çekilmez hale koyan bozucu yenilik doğuran bir bildirim veya dava ile bunu sona erdirmeye ve değiştirme yetkisinin kullanılmasını adil gösteren hukuki olgudur".

Tanımdan da anlaşıldığı gibi taraf için hukuki ilişkiyi sürdürmeyi çekilmez hale koyan, tek taraflı irade beyanı ile veya dava ile bu ilişkiyi sona erdiren adil hukuki olgular sayılmamıştır. Neler haklı neden sayılacaktır, bütün bunlar anlaşmazlık konusu olguya göre değişen nisbi bir kavramdır. Çünkü TMK. nun 4. maddesine göre hakim bunu belirleyecektir. Belirlemedeki ölçü ise, fesih hakkını kullanan tarafın talebindeki nedenler ile fesih neticesinde diğer tarafa yansıyan etki arasındaki hak ve nısfete göre oluşan dengedir. Bazı kanun hükümlerinde¹⁰ haklı neden sayılan hallerde örnekler verilerek haklı nedenin temel niteliği ortaya konulmak istenmiştir.

1.3. Haklı Nedenle Feshin Hukuki Niteliği

Haklı nedenle feshin hukuki niteliği, sürekli hukuki ilişkilere son verebilme imkanı veren genel bir ilke olup temel TMK 2. maddesindeki objektif iyiniyet kuralına dayanır¹¹. Çünkü bu madde de "Herkes haklarını kullanmakta ve borçlarını ifada iyiniyet kaidelerine uymakla mükelleftir" hükmü yer almaktadır. Buradaki dürüstlük kuralını, doğru, dürüst, namuslu orta seviyede bir insandan beklenen davranış şekillendirir. Emredilicilik bakımından bunu ikinci fıkra tamamlamıştır. Hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukukun korumayacağını belirtmektedir. Yani burada bir menfaati koruyan ve hak olarak veren hukuk kuralının yöneldiği ekonomik ve sosyal amacın açıkça dışına çıkılması kastedilmektedir¹². Bu husus

⁷ DOMANIÇ H., **Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler**, 4.Bası, İstanbul, 1988, s. 112-113.

⁸ Tekinalp-Poroy-Çamoğlu, **Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku**, 6.Bası, İstanbul, 1995, s.729; TEKİNALP Ü., "Türk Ticaret Kanunundaki Boşluk: Anonim Ortaklığın Önemli Sebeplerle Feshi" (Önemli Sebep), **İktisat ve Maliye Dergisi**, C.XXI, S. 8, s. 321; ANSAY, **Anonim Şirketler Hukuku**, 6. Baskı, Ankara, 1982, s. 298.

⁹ ÇAMOĞLU, s. 25.

¹⁰ Örnek olarak TBK. m.344, TTK. m.161, 187, T.İş K. m.16,17 gösterilebilir.

¹¹ OĞUZMAN K., **Medeni Hukuk Dersleri**, 7.Bası, İstanbul, 1994, s. 152; ÇAMOĞLU, s. 64.

¹² TEKİNAY S., **Medeni Hukuka Giriş Dersleri**, 6.Baskı, İstanbul, 1992, s. 172.

sözleşmeye taraf kişiden devamı kendisi için çekilmez hale gelen bir münasebeti sürdürmesi beklenemeyecek bir durum demektir¹³. Aslında sözleşme kurulduktan sonra kural olan edimin sürekli ve muntazaman yerine getirileceği ilkesidir. Buna latince pacta sunt servanda yani ahde vefa ilkesi denir. Ama haklı nedenler bu sözleşmeyi ya değiştirmeyi yada sona erdirmeyi sağladığına göre söz konusu durum ilkeye bir istisna getirmiş olmaktadır¹⁴.

2. Haklı Nedenlerle Feshin Anonim Şirketler Dışında Uygulama Alanı

2.1. Genel Olarak

Şirketlerde, çeşitli guruplandırmalar yapılmak¹⁵ suretiyle statülerini belirtmek daha kolay olsa gerektir. Haklı nedenle şirkete son verebilme imkanı, kanuni düzenlemelere bakıldığında bu guruplandırmanın özelliğine göre değişmektedir. Ayrımda şahıs şirketleri olan kollektif, komadit ve adi şirkette kişilik önem arzeder. Kanatımce kooparetiflerde de şahıslar ilk plandadır. Durum böyle olunca şerikler arasında bağlantıyı koparan haklı nedenlerin varlığı kanun koyucuyu düzenleme yapma yoluna sevk etmiştir. Sermaye şirketlerinde asıl olan sermayedir. Kişi unsuru biraz olsun önemini yitirmiştir. Anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket ve limited şirket bu kategoridedir. Haklı nedenle feshin bu tür şirketlerde nasıl düzenlendiği ilgili bölümde ele almaya çalışacağız.

Haklı nedenle fesih anonim şirketlerde kanuni olarak düzenlenmediğinden, konumuza ışık tutması bakımından diğer şirket tiplerinde kanun koyucunun nasıl bir yol izlediği ve doktrinde nasıl değerlendirildiğini öncelikle incelememiz gerekmektedir.

2.2. Adi Şirketlerde Haklı Nedenle Fesih:

Adi şirketin sona erme sebepleri Türk Borçlar Kanunu'nun 535-536 maddeleri arasında yer almıştır. Haklı nedenle fesih konusu ise 535/7 de "Haklı sebeplerden dolayı fesih için verilen mahkeme ilamıyla" demek suretiyle haklı nedenin varlığı halinde hukuki ilişki mahkemeden talep edilmek ve mahkemece haklı nedenin kabulü üzerine adi şirket fesih

¹³ Haklı nedenlerle feshin hukuki temelinde aynı zamanda TMK. m.23'teki şahsi özgürlüğün korunması ilkesini görür. Yazara göre şartların değişmesi sonucu çekilmez hale gelen sözleşmenin devamını şahsi özgürlüğe de aykırıdır; ÇAMOĞLU, s .63.

¹⁴ AKINTÜRK T., **Medeni Hukuk**, Ankara, 1994, s. 74.

¹⁵ ÇEVİK O.N., **Uygulamada Şirketler Hukuku**, 2. Baskı, Ankara, 1994, s. 12-17.

edilmektedir. TBK. m. 535 son fıkrada ise haklı sebeplerden dolayı fesih talep etmek için belirli süreli şirkette sona ermeyi beklemeye gerek olmadığı, belirsiz süreli olanların da ise önceden ihbar etmeye gerek kalmadan mahkemeye müracaat edilebileceği belirtilmektedir. Talebin haklılığını mahkeme tayin edecek olup şirkette kararın kesinleşmesi ile sona ermiş olacaktır¹⁶. Mahkeme takdirini haklı nedenlerin var olup olmadığına göre kullanacaktır; yoksa şirketin feshi gerekip gerekmediği üzerinde değil¹⁷.

Haklı nedenler tanımlanıp sayılmadığı için, adi şirkette neler haklı neden sayılacaktır? Poroy¹⁸ TTK m. 187 deki sayılan örneklerden yararlanılabileceğini belirtmektedir. Yani ortaklık yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi, ortağın şirkete ihanet etmesi, müşterek gayenin imkansız görünecek kadar çok zor hale gelmesi gibi hallerdir. Haklı nedenleri ortak kendi kusuruyla meydana getirmişse fesih davasını açamaz. Çünkü hiç kimse kendi haksız davranışı neticesi oluşturduğu hukuki durumdan istifade edemez. Hukuk düzeni buna müsaade etmez.

2.3.Kollektif ve Komandit Şirketlerde Haklı Nedenlerle Fesih

Kollektif şirketlerde şerikler arasında sınırsız sorumluluğun bulunması nedeniyle şeriklerin şahsı ilk plana çıkmış, alacaklılar bakımından da piyasada bir garanti oluşturmuştur. Durum böyle olunca çok tercih edilen bir şirket çeşidi olmuştur. TTK. m. 153-242 arasında düzenlenmiştir. Haklı nedenlerin bulunması halinde fesih durumu, TTK m. 187 de düzenlenmiştir. Değişiklik oluşturan bir hal olarak bu madde haklı nedenin tanımını yapmış, daha da ileri giderek dört bend halinde haklı nedene örnek göstermiştir. Buradaki açıklamalarımız komandit şirket için de geçerlidir. Çünkü TTK m. 267 nin atfı gereği aynı hususlar komandit şirketler içinde geçerlidir. Bu sebeple birlikte mütaala edilmiştir.

Sınırsız sorumluluk şerikler arasında çok önemli bir karşılıklı ilişkiyi ve neticesinde güven ortamını doğurur. Bu da şirketin faaliyetlerini rahatlıkla yerine getirmesini sağlar. Ama şirketi kuran kişiler yanlış yapabileceklerinden, bu yanlışlığın doğurabileceği sonuçlarında hukuk tarafından düzenleme yapılmak suretiyle düzeltilmesi esas olduğundan, böyle bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmuştur. Yani karşılıklı güveni sarsacak, birlikte çalışmayı güçleştirecek ve şirketin devamını imkansızlaştıracak olaylar

¹⁶ YAVUZ C., **Borçlar Hukuku, Özel Hükümler**, C. II, 2. Baskı, İstanbul, 1993, s. 456.

¹⁷ TEKİL, **Şirketler II**, s. 146; TEKİL F., **Şirketler Hukuku (Şirketler I)**, C. I, 3.Baskı, İstanbul, 1981, s. 146.

¹⁸ POROY-TEKİNALP-ÇAMOĞLU, s. 72; SUMER; s. 66.

ortaya çıkması halinde bunu kendisi meydana getirmeyen ortak mahkemeden şirketin feshini talep edebilme hakkı olacaktır¹⁹.

TTK m. 187 haklı nedeni şöyle tanımlamıştır: "Şirketin kuruluşunu mucip olan fiili veya şahsi mülahazaları şirket maksadının husulünü imkansız kılacak veya güçleştirecek surette ortadan kalkmış olmasıdır". Bu tanım kollektif ve komandit şirketlere mahsus bir tanımdır. Bu tanıma uygun olarak aynı madde 1-4 bend halinde belirtilen örnekler şahsı ilk plana almakta ve şirketin işleyişini bununla bağlantılı olduğu sonucunu doğurmaktadır. Haklı neden sayılan örnekler sadece bunlarla sayılı ve sınırlı değildir. Çünkü İmregün²⁰'e göre bunu genel tanım çerçevesinde değerlendirilmeli ve bu tanıma giren başka hallerde haklı neden sayılmalıdır. Çamoğlu²¹'na göre objektif iyiniyet kurallarına göre şirketin devamını çekilmez hale getirecek şirket bünyesinde yapıcı unsurlar haklı neden sayılmalıdır. Böylece bu husus genellik arz etmektedir. Sebepde diğer sona erme sebeplerine girmeyen haller bu duruma girmektedir. Tekil²² ise maddedeki tanıma bakarak "*haklı sebep öyle bir sebep olacak ki, bunu ileri süren şerik bu durumla başlangıçta karşılassaydı şirkete asla girmeyeceğine hükümlenabilirdi*" demektedir. Tekinalp²³ de bentlerde sayılan hallerin çok kişisel açıdan ele alındığı görüşündedir. Bütün bunlar gösteriyorki şerikler arasında sağlam işbirliği ve tam güven ortamında ortaya haklı nedenler çıkması halinde sayılanlar haricinde de fesih yolu açılmaktadır. Zaten bu durum kurumun da yapısına uygun bulunmaktadır²⁴.

2.4. Limited Şirketin Haklı Nedenle Feshi

Limited şirketler TTK m. 503-556 arasında düzenlenmiştir. Bu düzenlemelere bakıldığında karma²⁵ nitelikte bir şirket türü olduğu görülecektir Çünkü şahıs kavramının öne alındığı yerler vardır. Mesela TTK m. 520, 536/2, 540, 548/2 deki düzenlemeler hep kişisel unsurların önem arzettiği hususlardır. Sermaye ve şahıs kavramlarının önemi noktasında karma

¹⁹ ÜÇÜŞİK G., **Türk Hukukunda Kollektif Ortaklıkta Ortakların Sorumluluğu**, İstanbul, 1985, s. 76-77.

²⁰ İMREGÜN O., **Kollektif-Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar**, İstanbul, 1989, s. 117.

²¹ ÇAMOĞLU, s.59.

²² TEKİL, **Şirketler I**, s. 205.

²³ TEKİNALP, s. 324.

²⁴ SUMER, s. 68.

²⁵ POROY-TEKİNALP-ÇAMOĞLU, s.760; TEKİL F., **Limited Şirketler ve Kooperatifler Hukuku**, İstanbul, 1994, s. 24.

nitelik taşıyan limited şirkette haklı nedenle fesih düzenleme alanı bulmuştur.

TTK m. 549/4 bendte "Ortaklardan birinin talebi üzerine ve muhik sebeplerden dolayı mahkeme kararı ile" demek suretiyle şirketin feshedilebileceğini göstermektedir. Ayrıca TTK m. 551/II de "Her ortak muhik sebeblere dayanmak şartı ile şirketten çıkmasına müseade edilmesini veya şirketin feshini mahkemeden talep edebilir". Her iki düzenleme birlikte incelendiğinde haklı nedenle fesih için sadece bir ortağın bu talepte bulunması yeterli olduğu görülür. Yeter ki haklı nedenler bulunsun ve bu haklı nedenleri mahkeme yerinde görsün. Bu durum şahıs şirketleriyle benzerlik arz etmektedir.

Burada haklı nedenler, ortağın çıkmasını veya çıkarılmasını da doğurabilir. Ancak konumuz ortağın çıkarılarak şirketin devamı olmayıp, şirketin feshi olduğundan bu kısım üzerinde durmayacağız.

Ortaklardan biri haklı nedenlerle şirketin feshini istediğinde, mahkeme haklı nedenleri takdir ederken, davayı red mi edecek, yoksa ortağın çıkmasına ve şirketin devamına mı karar verecektir? Poroy²⁶un da belirttiği gibi burada, ortaklıkta karşı dava olarak çıkarma talebinde bulunabilir. Çünkü ayrılma imkanı varken şirketi sona erdirmek pek uygun olmasa gerek. Ancak mahkemenin, haklı nedenlerin çıkmaya mı, yoksa şirketin feshine mi gerektiğini iyi takdir etmesi gerekir.

2.5. Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirkette Haklı Sebeble Fesih

Bu tür şirketler TTK m. 475-484 te düzenlenmiştir. TTK m. 475 teki tanıma göre 476. maddesinde de komandite ortaklar için komandit şirket hükümleri, bunun dışındakiler için anonim şirket hükümleri uygulanacağını görmekteyiz.

Haklı nedenle fesih bu tür şirketlerde doğrudan yeralmamıştır. Anonim şirketlere atıf yapılmıştır. İlerde anonim şirketler için söyleyeceklerimiz bunlar için de geçerli olacağından, şimdilik haklı nedenle feshin bu şirkette yer almadığını söyleyebiliriz.

²⁶ POROY-TEKİNALP-ÇAMOĞLU, s. 787.

2.6. Kooperatiflerdeki Durum

1163 sayılı kanunun²⁷ 11 ve 16. maddelerinde haklı neden kavramlarına rastlıyoruz. İncelediğimizde söz konusu maddelerdeki haklı nedenlerin ortaklığın feshi sonucunu doğuran nedenler değil, bilakis kooperatif üyelerinin ortaklıktan çıkması sonucunu doğuran nedenler olduğunu görüyoruz. Öyleyse Koop. K.da haklı nedenler, ortağın çıkması ve çıkarılması sonucunu doğurmakta²⁸, kooperatifin feshi sonucunu doğurmamaktadır.

3. Anonim Şirketlerde Haklı Nedenle Fesih

3.1. Genel Olarak

Anonim şirketler bir sermaye şirkettir. Tüm ölçüler genellikle sermayeye göre verilmektedir. Şirkette şerik olmak pay sahipliğine göredir. Yani şahıs kavramı pay içinde erimekte, şahıs payda tecessüm etmektedir. Durum böyle olunca şirket yönetimi de, eşit paylara bölünmüş, bu paylardan çoğunluğa sahip olanların elinde olacaktır. Çünkü şirket alınan kararlarla yönetilir. Karar almak için de oy gerekmektedir. Oy kullanılan yerde de çoğunluk yönetime hakim olacaktır. Fakat yönetim, tam olarak adaletle yerine getirilebilecek midir? Çoğunluğun karşısında bulunan grubun durumu ne olacaktır? İşte bu sorunlara çözüm arayan TTK, m. 366 da "şirket sermayesinin en az onda biri değerinde paylara sahip" olanlara azınlık adını vermiştir. Durum bu olunca anonim şirketlerde çoğunluk - azınlık ilişkisi yönetimde koalisyonu sürdürecektir şekilde bir düzenleme yapıldığını görmekteyiz. Çoğunluğun gücünü kötüye kullanması ihtimaline karşı azınlığa da bir takım haklar verilmiştir. Sürekli akit ilişkilerinde taraflar için edim dengesini bozacak haller haklı neden sayılabilecekse, dürüstlük kuralı hakimden fesih isteme yetkisi veriyorsa, anonim şirketlerdeki bu azınlık - çoğunluk ilişkisi ve çoğunluğun gücünü kötüye kullanması da aynı temele dayanır.

Anonim şirketin sona erme sebepleri TTK m. 434-437 arasında gösterilmiştir. Özellikle 434. madde 9 bend halinde sayma metodunu seçmiştir. Bu bendler arasında haklı nedenler sayılmamıştır. Oysa TTK'nun yakın kaynağı olan İsviçre BK. m. 736/4 göre şirket sermayesinin en az beşte

²⁷ Resmi Gazete, 24.4.1969 tarih ve 1163 sayılı kanun, 10.5.1969 tarih ve 13195 sayılı.

²⁸ SUMER; age, s.71.

birini temsil eden pay sahiplerinin haklı nedene dayanarak şirketin feshini talep etmeleri mümkündür²⁹. Bu düzeleme TTK. ya alınmamıştır.

Haklı nedenler, genel düzenleme yoluyla sürekli akit ilişkisine hakimden feshini isteme yetkisi vermesi yanında, yukarıda ayrı ayrı belirttiğimiz şirket tiplerinin bazılarında düzenleme alanı bulması, anonim şirketlerde düzenlenmemesi elbette farklı düşüncelerin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

3.2. Türk Hukuk Doktrindeki Durum

3.2.1. Türk Ticaret Kanunu Azınlığa Haklı Nedenle Fesih Hakkı Vermediği Görüşü

Anonim şirket bir sermaye şirketi olması, sermaye egemenliğini öne çıkarması sebebiyle haklı neden bulursa bile şirketin feshinin istenemeyeceği görüşüdür.

Bu görüşü paylaşanlardan Tekinalp³⁰ "önemli sebeplerin varlığı halinde azınlığa mahkemeye başvurarak şirketin feshini isteme hakkını kanun tanımamıştır. Bu durum bir boşluk da oluşturmaz. Böylece TMK m. 1 den faydalanılarak içtihad yoluna gitmekte mümkün değildir". Ayrıca yazar İsviçre BK. 736/4 benzeri bir hükümün, bir kanun değişikliği ile getirilebileceği görüşündedir³¹.

Arslanlı³² anonim şirket için kanunun saydığı fesih sebepleri sermaye şirketi olması sebebiyle sınırlayıcı özelliklerle taşıdığını, bu yüzden TBK m. 535/7 hükmünün, TTK m. 138' in yollaması ile anonim şirketlerde uygulanması imkanının olmadığını belirtmektedir.

Ansay³³ önemli sebeplerin bulunması halinde mahkemeden şirketin feshini talep etme hakkı anonim şirket şeriklerine verilmediğini savunmaktadır.

Moroğlu³⁴ "Sürekli sözleşmelerde ve ayrıca düzenleme yapılan şirketlerdeki durumu kıyas yolu ile anonim şirketlere taşınabilmesine imkan

²⁹ STEİGER F.(Çev. Çaga), **İsviçre'de Anonim Şirketler Hukuku**, İstanbul, 1968, s. 394.

³⁰ TEKİNALP Ü., "Otuz Yıllık Uygulamanın Işığında Azınlık Hakları Sisteminin ve Uygulamasının Değerlendirilmesi", **Türk Ticaret Kanununun 30.Yıl Semineri**, İstanbul, 1988, s. 241 (Tekinalp, Azınlık Hakları).

³¹ TEKİNALP, **Önemli Sebep**, s. 325.

³² ARSLANLI, s. 166.

³³ ANSAY, s. 298.

³⁴ MOROĞLU, s. 468.

yoktur. Haklı nedenle fesih kişisel nitelikteki şirketlerde vardır. Kollektif, komandit şirkette şahsi güven önemlidir. Limited de ise payın devri güç olduğundan ve karma nitelik taşıdığından buna imkan verilmiştir" demekte ve ayrıca şu gerekçeleri de sıralamaktadır. 1) Sürekli sözleşmelerde haklı nedenle feshin genelleştirilme eğiliminin güçlü olduğu Alman Hukukunda bile savunulmamıştır. 2) Haklı neden sayılabilecek bazı haller TTK m. 435 ve 434/2 de özel fesih halleri olarak düzenlenmesi haklı nedenle feshin tanınmadığının delilidir. 3) Azınlık hakları ve şahsi haklar kanunda belirtilenlerden ibarettir. 4) Adi şirket için öngörülen TBK m. 535/7, TTK m. 138' in yollaması ile anonim şirketlerde uygulanamaz. Çünkü durum böyle olsaydı aynı durumda olan kollektif, komandit ve limited şirketlerde de özel düzenleme yoluna kanun koyucu gitmezdi. Sadece TTK m. 138 yeterli kalırdı. Kanun koyucunun düzenleme yapmaması bir kanun boşluğu değil, bir olumsuz düşüncesinin neticesidir³⁵.

Doğanay³⁶ TTK da böyle bir imkan tanınmadığını belirtmektedir. Yazara göre anonim şirketlerde, şahsi, sınırsız ve müteselsil sorumluluk hali söz konusu olmadığından sermaye şirkettirler. Limited şirket bir sermaye şirketi olsa da, bir ortakla diğeri arasında ilişkiler bakımından güvenin esas olması dolayısıyla bu tür şirketlerde muhik sebepler fesih yetkisi vermektedir.

İmregün'e göre³⁷ TTK da böyle bir düzenleme yoktur ve mahkemeden bu yolda bir talepte bulunulamaz. Anonim şirketlerde sadece çoğunluk-azınlık ilişkisi yoktur. Üçüncü kişilerle de ilişki vardır. Çoğunluğun menfaati şirketin feshini temin etme olduğu durumlarda bu sistem fayda vermez diyerek eleştirmekte, "haklı sebeplerle fesih son çare olmalı, mümkün merteye şirket ayakta tutulmalı, fesih yerine haklı nedeni doğuran çoğunluk kararları aleyhine iptal davası yoluna gitmek daha faydalıdır" şeklinde açıklama getirmektedir.

Tekil³⁸ ise TTK.nun azınlığa böyle bir hak vermediğini, azınlığa başka bölümlerde koruyucu haklar tanıdığını, İsviçre hukukundaki gibi esas sermayenin en az beşte birini teşkil eden azınlık için hak olarak verilmesinin uygulamamızda doğurduğu sakıncaları giderebileceği görüşündedir.

³⁵ MOROĞLU, s. 471.

³⁶ DOĞANAY İ., **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, 3.Bası, Ankara, 1990, C .II, s. 1136-1137.

³⁷ İMREGÜN; Menfaat İhlalleri, s. 79.

³⁸ TEKİL, **Şirketler II**, s. 703.

3.2.2. Türk Ticaret Kanununun Azınlığa Haklı Nedenle Fesih Hakkı Verdiği Görüşü

Türk hukuk doktrininde, azınlığın haklı nedenle anonim şirketin feshini isteme hakkı bulunduğunu ortaya atan ve savunan Çamoğlu³⁹dur. Yazara göre sürekli hukuki ilişkilerde haklı nedenlerin bu sürekli ilişkiyi sona erdirmeye imkanı vermesi temel ilke olduğundan, devamı çekilmez hale koyan önemli sebeblere rağmen bu hukuki ilişkiyi devam ettirmek hiç kimseden beklenemez. Bütün hukuki ilişkilerde düzenleme yapma ihtiyacı hisseden kanun koyucunun, anonim şirketlerde susması olumsuz çözümü benimsediği manasına gelmez. Öyleyse TTK da bu konuda bir boşluk vardır. Boşluk olan yerde de hakimin TMK m. 1 e göre boşluğu doldurma görevi vardır. Bunu da hukuk kuralı koyma yetkisine dayanarak yapacaktır. Benzer müesseseleri düzenleyen hükümleri kıyas yolu ile uygulayarak kanunun ruhunu belirleyecektir. Böyle yaptığı takdirde anonim şirketlerde haklı nedenler şirketin feshini isteme hakkı verir sonucuna götürecektir. Kıyasta faydalanacağı hükümler; TBK m. 535/7, TTK 187, 267, 549/4 hükümleridir. Ayrıca TTK m. 138' deki genel yollama bu görüşü desteklemektedir⁴⁰. Söz konusu 138. madde "... bu fasılda hüküm bulunmayan hususlar hakkında Borçlar Kanununun 520-541 maddeleri her şirket nevinin mahiyetine uygun olduğu nisbette, ticaret şirketleri hakkında da tatbik olunur" dediğinden yazar TBK m. 535/7 nin anonim şirketlere de uygulanacağını savunmaktadır⁴¹.

Ayrıca devamlı hukuki ilişkilere haklı nedenle son verebilmenin hukuki temeli objektif iyiniyet kuralına dayanır. Zaten İsviçre BK m. 736/4 hükmünün temelinde aynı olup objektif iyiniyet kuralı ve hakkın kötüye kullanılmasının korunmayacağı ilkesidir. Söz konusu bu maddede bu hak, esas sermayenin en az beşte birine sahip olan azınlığa tanınmıştır. Azınlık hakları ancak kanuni bir düzenleme ile getirilebilir. Oysa anonim şirketlerde hukuki ilişki azınlıkla ortaklık arasında olmayıp ortak ile ortaklık arasındadır. Bu sebeple anonim şirketin haklı ortaklara tanınan bir hak olduğu görüşünü savunmaktadır.⁴²

³⁹ ÇAMOĞLU, s. 67.

⁴⁰ ÇAMOĞLU, s. 69.

⁴¹ ÇAMOĞLU, s. 69.

⁴² ÇAMOĞLU, s. 70.

3.2.3. Azınlığın Söz Kosunu Hakkının Esas Sözleşme İle Tanınması

Yukarıda kısaca değinildiği gibi Türk hukuk doktrinine, hatta uygulamasına bakıldığında anonim şirketlerin haklı nedenle feshi konusunda kanun koyucunun olumsuz düşündüğü ve yasal düzenlemeye gerek duymadığı fikri hakimken, azınlığa bu hakkın esas sözleşme ile tanınması konusunda tam bir birlik vardır. Çünkü TTK.m.434/6 “esas mukavelede bir fesih sebebi tayin edilmiş ise onun tahakkuku” şeklinde bir düzenleme öngörülmüştür. Demek ki esas sözleşme düzenlenirken anonim şirketin haklı nedenlerin varlığı halinde pay sahiplerinin feshi talep hakkı bulunacağı yolunda hüküm konulabilecektir. Gerçektende doktrinde Arslanlı, İmregün, Tekinalp, Moroğlu, Tekil, Ansay ve Sumer⁴³ bunu mümkün görmekte-dirler.

Kanaatimizce TTK. m. 434/6 genel bir düzenleme yapmıştır. Kanun dairesinde sözleşme özgürlüğü kullanılarak kurucuların böyle bir hükmü esas sözleşmeye koymaları mümkün görülmektedir. Ancak amaç şirketin devamlılığıdır. Şirketin devamlılığını esas sermayenin belli bir oranına yani azınlığa vermek doğru olacaktır.

3.2.4. Türk Uygulamasındaki Durum

Yargıtayımız haklı nedenle fesih talebiyle dava açılmasını kabul etmemektedir. TTK. da buna imkan veren bir düzenleme bulunmadığından bu yolun kapalı olduğunu fakat esas sözleşmeye konulacak hükümle mümkün olabileceğini kabul etmektedir.

Anonim şirketin feshi ile ilgili Yargıtay içtihatlarına bakıldığında haklı nedenle feshine ilişkin 1963 ve 1979 yıllarında verilmiş iki kararı⁴⁴ bulunduğu görülmektedir.

Bu kararlardan 1963 tarihli olanının özetinde “TTK. m.434’te anonim şirketin muhik sebeplerle feshini talebe imkan verilmemiştir” denmektedir. Gereğesinde ise “... davacı aslında muhik sebeplerden dolayı şirketin feshini istediğine halbuki TTK.’nun anonim şirketlerde bu sebebi fesih sebebi olarak saymamış, çoğunluğa karşı azınlığın koruyucu tedbirlere

⁴³ ARSLANLI, s. 166; İMREGÜN, *Menfaat İhlalleri*, s. 79-81; TEKİNALP, *Önemli Sebep*, s. 325; MOROĞLU, s. 472; TEKİL, *Şirketler II*, s. 712-713; ANSAY, s. 299; SUMER, s. 88.

⁴⁴ a) Y.Tic.D. 26.3.1963 T. 63/3484 E. 63/4856 K. Batider 1964, C.II, S.8, s.711-714, b) Y.11.Huk.D. 1979/2160 E, 1979/3061 K., YKD C.6, S.11, Kasım 1980, s. 1516-1519.

bünyesinde yer vermiş bulunduğu ikame edilen davanın sistemimiz bakımından kabulüne imkan bulunmamaktadır” denilmektedir.

1979 tarihli ikinci kararın özetinde “... ortakların, anonim ortaklıkların haklı nedenlerle bozulmasını dava etme hakları yoktur. Ana sözleşmede bir bozma nedeni belirlenmiş ise onun gerçekleşmesi durumunda da ortaklık bozulacağından, ortaklık ana sözleşmesinde haklı nedenler gerçekleştiğinde ortaklığın bozulacağı hükmü var ise ancak o zaman davacı haklı nedene dayanarak ortaklığın bozulması davası açabilir. Ortaklık amacının gerçekleşmemesi veya gerçekleşmesinin olanaksız hale gelmesi ortaklık yönetimi dışındaki olaylarla olasıdır” denmektedir. Gerekçe bölümünde ise “anonim şirketlerin infisah nedenlerini 9 bent halinde açıklayan TTK.’nun 434.maddesinde bu tür şirketlerin muhik sebeplerle feshedilmesi olanağı öngörülmemiştir. Uygulama ve doktrinde anonim şirketlerin haklı sebeplerle feshi olanağı bulunmadığı yolundaki bu görüşü doğrulamaktadır”⁴⁵

“TTK. m.1 ve 138 delaletiyle TBK. m.535 ve 536’da dava konusu olayda uygulama olanağı yoktur. İsviçre BK. m.736/4’de bu hususun açıkça yer alması da davamıza etkili değildir. Yasa koyucu isteseydi kollektif şirketlerle ilgili TTK. 187’de olduğu gibi TBK.’nun sözü edilen hükümlerine açıkça yollama yapabilirdi. TTK. m.434’de detaylı sayılan infisah nedenleri arasında muhik sebepler sayılmamıştır. Ayrıca TBK’nin ilgili maddesine atıfta yapılmamıştır. Öyleyse TTK. m.434’de boşluk ta bulunduğu iddia edilemez”

“TTK. m.434/6 da esas mukavelede bir fesih sebebi tayin edilmiş ise onun gerçekleşmesi halinde de anonim şirketin infisah edeceği kabul edilmiştir. Bu hükme nazaran dava konusu şirket statüsünde, şirketin muhik sebebin gerçekleşmesi halinde feshedilebileceği yolunda bir hüküm konulmuş olsaydı davacının muhik sebeplere dayanarak anonim şirket tüzel kişiliği aleyhine böyle bir dava açma imkanı doğabilirdi. Oysaki şirket statüsünde böyle bir hüküm de yoktur.”

“Dava konusu olayda ileri sürülen vakıaların şirketin devamını ve amacının gerçekleşmesini imkansız hale geldiği de iddia olunarak, TTK.’nun 434/2 ye dayanılmış ise de şirketin kötü yönetimi, kar ve zarar hesapları ile ilgili hususlar dayanılan ikinci bendin kapsamına girmez. Bunlar şirketin iç

⁴⁵ Yargıtay yukarıda belirttiğimiz 1963 tarihli kararına atıf yapmakta ayrıca doktrinden ARSLANLI’ya ve POROY-TEKİNALP-ÇAMOĞLU’nun eserlerine müracaat etmektedir.

bünyesine ilişkin hususlardır. Şirketin amacının gerçekleşmemesi veya gerçekleşmesinin imkansız hale gelmesi, şirket yönetimi dışındaki olaylarla mümkündür. Mesela bir tünel açmak için kurulan anonim şirketin amacının tünel açılacak dağın granit çıkması, tünel açmağa olanak vermemesi sonucu gerçekleşmemesi, yahut bir malın ithali için kurulan şirketin bu malın ithalinin kanunla yasaklanmasından ötürü amacının husulünün imkansız hale gelmesi gibi” demek suretiyle temyiz talebi reddedilmektedir. Yargıtayın her iki kararında da görüşün yerleşmiş görüş olduğunu kabul edebiliriz. Özellikle TTK. m.434/2 uygulaması aynı zamanda haklı nedenlerden sayılabileceğinden Yargıtay bu bent uygulamasına bir açıklık getirmiş olmaktadır. Kanaatimce haklı nedenler sadece ortaklık yönetiminden doğmayabileceğinden ortaklık yönetimi dışındaki olaylarda birer haklı neden sayılabilecektir. Bu durumda ortaklık amacının gerçekleşmemesi veya gerçekleşmesinin imkansız hale gelmesine yol açan olaylar da fesih sebebi bakımından birer haklı neden oluşturabilir.

Anonim şirketlerin yapısı, aile tipi veya kapalı tipte ise şahsi ögeler öne çıkabilir. Bu tür şirketlerde haklı nedenle fesih sanki kişi şirketlerinde olduğu gibi önem kazanabilir.

Bir de gelişen ve küçülen dünyada şirketlerin de sınırlarının genişlemesi normal olan bir sonuçtur. Birleşik işletmeler (joint venture)⁴⁶ kurulmaktadır. Türkiye’ye gelen yabancılar müşterek anonim şirket kurduklarında kendileri için önemli olan sadece sermaye payı değildir.⁴⁷ Bu yüzden birlikte girişim sadece müşterek üretim değil, üçüncü kişilerle de doğrudan doğruya ekonomik ilişkiyi gerektirdiğinden taraflardan biri üstlendiği yükümü yerine getirmese diğer taraf çözümsüzlük ve başarısızlıkla karşılaşabilir. Bu yüzden tatbikatta esas sözleşmeye haklı nedenlerin varlığı halinde mahkmeden feshi talep etme yolunda hükümler daima konmaktadır.⁴⁸

3.3. Türk Ticaret Kanunu ile İlgili Değişiklik Tasarısında Anonim Şirketin Haklı Nedenle Feshi

6762 sayılı TTK.da bazı değişiklikler yapılmasına ilişkin tasarının 38.maddesi TTK. m.434/9 arkasına 10.bent olarak anonim şirketlerin haklı

⁴⁶ TEKİL, *Şirketler II*, s. 703.

⁴⁷ TEKİL, *Şirketler II*, s. 706.

⁴⁸ KALPSÜZ T., *Türk Ticaret Kanunu ile İlgili Taslaklar, Tartışmalar*, 1988 Bolu Toplantısı, Ankara 1994, s. 201.

nedenle feshi yolunu açacak bir düzenleme getirmiştir. Söz konusu 10.bent şöyle olacaktır:

“Payların en az beşte birisine sahip olan ortak ve ortakların muhik sebeplere dayanarak müracaatları üzerine mahkemece şirketin feshine karar verilmiş olması”.

Karayalçın⁴⁹ TTK.da düzenleme bulunmadığından ve ancak bir değişiklikle olabileceğinden bahisle İsviçre BK.daki gibi anonim şirketlerde haklı nedenlere dayanarak fesih davası açılabilmesi imkanı getiren değişikliği çok olumlu bir gelişme olarak görmektedir.

Gerçektende anonim şirketlerde bazen öyle olgular ortaya çıkmaktadır ki, Karayalçın’ın⁵⁰ deyimi ile evlilik birliğindeki, birliğin temelinden sarsılması sonucu çekilmez hal alması gibi, şirket birliği de çekilmez hal almakta ve sona erdirmek tek ve son çözüm olarak görülmektedir. Esas mukaveleye bu hususun konulması ise evlilik yapılırken boşanmayı düşünmek gibi biraz mantıksız gelebileceğinden, yapılacak kanuni bir düzenleme ile bunu çözüme kavuşturacaktır.

Değişiklik tasarısının madde gerekçelerinde “anonim şirketlerde çeşitli şekillerde kendini gösteren kilitlenmelerin ortaya koyduğu sorunların çözümü ve azınlık haklarının korunabilmesi açısından İsviçre sistemine uygun olarak bu nevi şirketlerin muhik sebepler yüzünden mahkeme kararı ile feshi müessesesi öngörülmüştür” denilmektedir.

Bu değişiklikleri doktrinde yazarlar da desteklemiştir.⁵¹ Bu değişikliğin yanında tasarının 39. maddesi ile TTK. 437 a şeklinde yeni bir madde eklenerek, haklı nedenle feshin uygulanması öngörülmüştür. Söz konusu bu yeni 437 a şu şekildedir:

“Muhik sebepler dolayısıyla fesih davası açılabilmesi için davacıların mahiyet ve miktarı mahkemece tayin olunacak teminatı göstermeleri şarttır.

Şirket, fesih davası açıldığı hakkındaki tebliğatı aldığı tarihten itibaren 10 gün içinde keyfiyeti nama yazılı hisse senedi sahiplerine iadeli

⁴⁹ KARAYALÇIN Y., **Türk Ticaret Kanunu ile İlgili Taslaklar, Tartışmalar**, 1988 Bolu Toplantısı, Ankara, 1994, s. 193.

⁵⁰ KARAYALÇIN, s. 196.

⁵¹ Değişiklik taslaklarının tartışıldığı Bolu toplantısında toplantıya katılan doktrindeki yazarlardan Türk, Tekinalp, Poroy, Kalpsüz, Reisoğlu bu değişiklik taslağını olumlu bulup desteklemiştir. **Türk Ticaret Kanunu ile İlgili Taslaklar, Tartışmalar**, s. 193-203.

taahhütlü mektupla bildirir. Ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile Türkiye çapında yüksek tirajlı iki gazetede ilan eder. Son ilan tarihinden itibaren üç ay içinde şirketin diğer bir ortağı veya ortakları, davacı tarafın sahip olduğu pay senetlerinin tamamını belirtecekleri fiyat üzerinden satın almayı veya davacı taraf istediği takdirde kendi senetlerini davacı tarafa aynı fiyat üzerinden satmayı beyan ve taahhüt ederlerse, fesih davası üç aylık süre sonuna kadar ertelenir. Pay sahiplerinden herhangi birinin talebi halinde, mahkeme pay senetlerinin değerini bilirkişi marifetiyle tesbit ettirir.

Üç aylık süre içinde alım satım işlemi gerçekleşmemişse, mahkeme bu durumu da göz önüne alarak, muhik sebeplerin mevcudiyeti sonucuna varırsa, şirketin feshine karar verir.

Mahkemenin fesih kararı üzerine davacıların gösterdikleri teminat kendilerine iade edilir. Fesih davasının reddi halinde, şirketin üç aylık hak düşürücü süre içinde tazminat davası açmak hakkı mahfuzdur.”

Değişiklik tasarılarına bakıldığında görülmektedir ki, haklı sebeple fesih öyle kolay gerçekleşecek bir müessese değildir. Çünkü azınlığa yasal bir hak tanınmaya çalışılırken çoğunlukta unutulmaya terkedilemez. Çoğunluğun hakkını kötüye kullanma ihtimali varsa, azınlığın da böyle bir ihtimali vardır. Onun için değişiklik yapılmaya çalışılırken hem şirketin sona ermemesi yolu açık bırakılmış, hem de sonuçta dava reddedildiğinde azınlık hakkını kötüye kullanmış sayılacağından şirketin tazminat davası açma hakkı yolu öngörülmüştür.

Burada karşımıza sermayenin beşte birine sahip olan gurubun, TTK. m.366'da belirtilen en az onda bir karşısında, durumunun ne olduğu sorusu akla gelebilir. Kanaatimizce devamlılık amacıyla kurulan bir anonim şirketin haklı nedenle feshi çok önemli ve ağır bir sonuçtur. Ağır bir sonucun gerçekleşmesi de ağır bir nisabı gerektirir. Bu sebeple en az beşte bir kavramı azınlığı teşkil eder. Çoğunluk azınlık ilişkisinde ağırlaştırılmış nisaplar bile olumsuz azınlık haklarını teşkil ettiğine göre, yüzde yirmi de aynı tanımda bir azınlık olup, TTK. m.366'daki azınlıktan ehemmiyetine binaen uzaklaşmış olan beşte birlik bir azınlıktır.

Değişiklik tasarısı Türkiye'de kanunlaşması gereken düzenlemeler arasında yerini almıştır. Ancak günümüz Türkiye'sinde hergün gündem değişmekte, bugün için önem arzeden bir husus yarın önemini yitirmektedir.

Haklı nedenle fesih TTK. daki yerini aldığından anonim şirketin feshi yolu maddeleştirirsek şu şekilde işleyecektir:

- 1) Ortada şirketin feshini gerektirecek haklı bir nedenin varlığı,
- 2) Şirket sermayesinin en az beşte biri tutarındaki paya sahip ortak veya ortakların mahkemeye dava açması,
- 3) Şirketin, fesih davası açıldığına dair tebliğat üzerine on günlük süre içinde durumu pay sahiplerine bildirme yükümlülüğü,
- 4) Bekleme süresi imkanı:Üç aylık süre içerisinde pay devrinin gerçekleştirilmesi için mahkemece böyle bir erteleme kararı verilir.
- 5) Fesih davasının sonuca bağlanması: Eğer pay senetlerinin alım satımı tamamlanmaz ve haklı nedenlerin varlığı mahkemece kabul edilirse, şirketin feshi kararı çıkar. Yok eğer tersi durum meydana gelirse, mahkemece ret kararı verilir.

Değerlendirme ve Sonuç

Haklı neden kavramı ve bunun varlığı halinde özellikle anonim şirketlerde önemli bir unsur olan azınlıkça şirketin feshinde bir silah olarak kullanılıp kullanılmayacağını tespit etmeye çalıştık.

Haklı neden kavramı bir şeye nispet edilerek ortaya atılır. Biz de önce hukuki ilişkiyi esas alarak süreklilik arzeden sözleşmelerde taraflar için bunu yapıp, birinin diğerine nispetle hukuki ilişkiyi devam ettirmeyi çekilmez hale koyan olgulara haklı neden deyip bunu devamlılık arzeden şirketlere yansıttık. Haklı nedenler, kişiler baz alındığında çok önem arzeder. Şirket türlerinde de bu husus önemli bir kıstas olduğundan anonim şirketler dışındaki şirketlerde kanun koyucu bunu özel düzenleme yapmak suretiyle belli etmiştir.

Oysa anonim şirketler için böyle bir düşünce tarzı kanun koyucu için olmamıştır. Sonuç itibarıyla haklı nedenler anonim şirkette kanun koyucu tarafından fazla önemli görülmemiştir. Ancak anonim şirket yapısını da dikkate aldığımızda bunun böyle olmadığını görebiliriz. Aile tipi, kapalı veya çok uluslu birleşik işletmelere sahip anonim şirketlerde, haklı nedenler oluştuğunda şirket bünyesi gereği önemsizdir denemez. Her ne kadar kanun koyucu bir düzenleme yapmasa da artık bunun bir zorunluluk olduğu fikrinin doktrine fikrinin yerleşmeye başladığını görüyoruz. Bunun en açık delili, böyle bir düzenlemenin değişiklik tasarısında yer almasıdır. Biz bu konudaki fikir ve düşünceleri Yargıtayında görüşünü değerlendirerek belirtmeye çalıştık.

Konumuz meseleyi sadece azınlık bakımından ele almak gibi gözüğe de, bizce önemli olan haklı nedenlerin varlığı ve şirkette meydana getirdiği olumsuz neticelerdir. Bunu yapabilmek içinde haklı neden kavramından başlayıp anonim şirket çeşidine kadar yol çizdik.

Netice olarak haklı nedenler anonim şirkette bir fesih sebebi sayılabilmeli ve hak olarak azınlığa verilmelidir. Bunun yanında şirketin de geleceği inkar edilemeyeceğinden pay senetlerinin devrinin yapılması suretiyle ayakta kalması çok yerinde bir düzenleme olduğu düşüncesindeyiz.

KAYNAKÇA

1. ANSAY Tuğrul, **Anonim Şirketler Hukuku**, 6.Baskı, Ankara 1982.
2. ARSLANLI Halil, **Anonim Şirketler**, C. IV-V, İstanbul, 1961.
3. AKINTÜRK Turgut, **Medeni Hukuk**, Ankara, 1994.
4. BATİDER, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi** 1964, C.II, S.8.
5. ÇAMOĞLU Ersin, **Kollektif Ortaklıklarda Haklı Sebep Kavramı ve Ortağın Haklı Sebeplerle Çıkarılması**, İstanbul 1976.
6. ÇEVİK O.Nuri, **Uygulamada Şirketler Hukuku**, 2.Baskı, Ankara, 1994.
7. DOMANIÇ Hayri, **Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler**, 4.Baskı, İstanbul, 1988.
8. DOĞANAY İsmail, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, 3.Baskı, C. II, Ankara, 1990.
9. HİRŞH Ernst, **Ticaret Hukuku Dersleri**, 2.Baskı, İstanbul, 1946.
- 10.İMREGÜN Oğuz, **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipleri Arasında Genel Kurul Kararlarından Doğan Menfaat İhlalleri ve Bunların Telif Çareleri (Menfaat İhlalleri)**, İstanbul, 1962.
- 11.İMREGÜN Oğuz, **Kollektif-Komandik ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar**, İstanbul, 1989.
- 12.KALPSÜZ Turgut, **Türk Ticaret Kanunu ile İlgili Taslaklar-Tartışmalar**, 1988 Bolu Toplantısı, Ankara, 1994.
- 13.KARAYALÇIN Yaşar, **Türk Ticaret Kanunu ile İlgili Taslaklar - Tartışmalar**, 1988 Bolu Toplantısı, Ankara, 1994.
- 14.MOROĞLU Erdoğan, **Anonim Ortaklıklarda Azınlık Pay Sahiplerinin Korunması ve Haklı Nedenlerle Fesih**, Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası, İstanbul, 1978.
- 15.OĞUZMAN Kemal, **Medeni Hukuk Dersleri**, 7.Baskı, İstanbul, 1994.
- 16.OĞUZMAN Kemal-ÖZ Turgut, **Borçlar Hukuku**, Genel Hükümler, İstanbul, 1995.

17. POROY Reha -TEKİNALP Ünal-ÇAMOĞLU Ersin, **Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku**, 6.Baskı, İstanbul, 1995.
18. SELİÇİ Özer, **Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi**, İstanbul, 1977.
19. STEİGER F. (Çev. ÇAĞA), **İsviçre’de Anonim Şirketler Hukuku**, İstanbul, 1968.
20. SUMER Ayşe, **Anonim Ortaklıklarda Azınlık Haklarının Korunması ve Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi**, İstanbul, 1991.
21. TEKİL Fahiman, **Şirketler Hukuku, Genel Bilgiler (Şirketler I)**, C. I, 3.Baskı, İstanbul, 1981.
22. TEKİL Fahiman, **Şirketler Hukuku (Şirketler II)**, C. II, İstanbul, 1978.
23. TEKİL, Fahiman: **Anonim Şirketler Hukuku**, İstanbul 1993.
24. TEKİL Fahiman, **Limited Şirketler ve Kooperatifler Hukuku (Limited)**, İstanbul, 1994.
25. TEKİNALP Ünal, “Türk Ticaret Kanunundaki Boşluk: Anonim Ortaklığın Önemli Sebeplerle Feshi” (Önemli Sebep), **İktisat ve Maliye Dergisi**, C. XXI, S. 8.
26. TEKİNALP Ünal, “Otuz Yıllık Uygulamanın Işığında Azınlık Hakları Sisteminin ve Uygulamasının Değerlendirilmesi”, **Türk Ticaret Kanununun 30.Yıl Semineri**, İstanbul, 1988.
27. TEKİNALP-POROY-ÇAMOĞLU, **Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku**, 6.Baskı, İstanbul, 1995.
28. TEKİNAY Sulhi, **Medeni Hukuka Giriş Dersleri**, 6.Baskı, İstanbul, 1992.
29. ÜÇİŞİK Güzin, **Türk Hukukunda Kollektif Ortaklıkta Ortakların Sorumluluğu**, İstanbul, 1985.
30. YAVUZ Cevdet, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, C.II, 2.Baskı, İstanbul, 1993.
31. **YKD**, C.VI, S. 11, Kasım 1980.